

#DΠ594

GR. L. TRANCU-IAȘI

IN SLUJBA UMANITĂȚII

*

Beethoven — Chopin — Enescu — Mozart
Saint Saëns — Wagner.

EDITURA ZIARULUI „UNIVERSUL” STR. BREZOIANU 23-25

1 9 3 9

750.441

THE
LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY OF
MICHIGAN
ANN ARBOR
MICHIGAN

1900

FD 11594

GR. L. TRANCU-IASI

Biblioteca elevilor

N-rul inv: 448

Cl. VIII - a

IN SLUJBA UMANITĂȚII

*

Beethoven — Chopin — Enescu — Mozart
Saint Saëns — Wagner.

BIBLIOTECA MUNICIPIULUI TURDA

Inv. N. 1485

EDITURA ZIARULUI „UNIVERSUL” STR. BREZOIANU 23-25

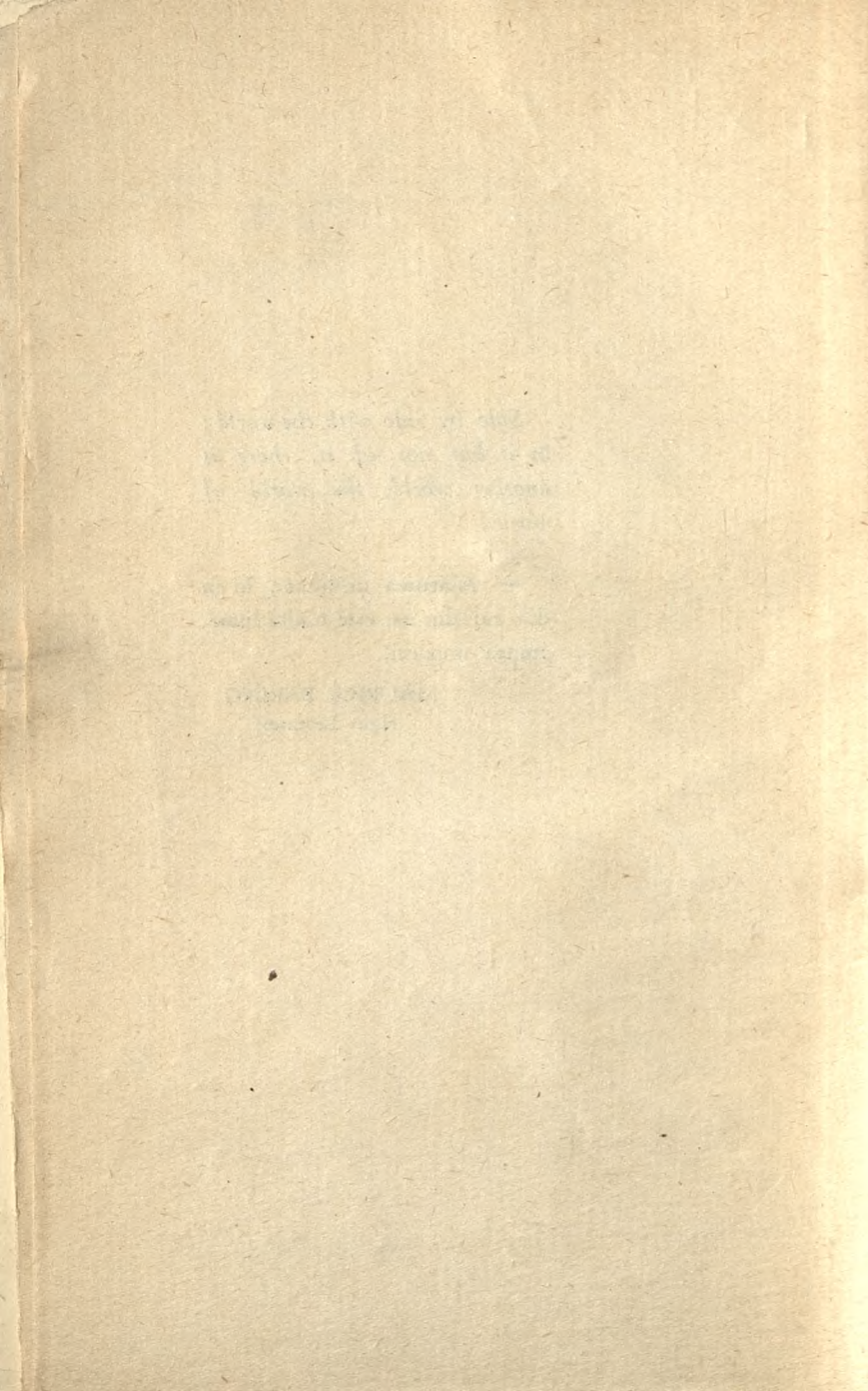
1 9 3 9

750.441

*Side by side with the world ;
in it but not of it, there is
another world, the world of
music !*

— Alătura de lume ; în ea
dar nu din ea, este o altă lume,
lumea muzicei.

MAURICE BARING
(Lost Lectures)

LUDVIG VAN BEETHOVEN

În amurgul unei zile de primăvară, anotimpul care-ți dă senzația că sorbi durerea cu paharul bucuriei, s'a săvârșit într'o modestă căsuță din Viena, acela care bând amar din cupa durerii, a creat izvor de bucurie.

Sărac, infirm, solitar, suferința însăși făcută om, lumea îi refuză bucuria și el totuși o realizează și o dă prinos aceleiași lumi.

La răsăritul vieții, în micul adăpost din deliciosul Bonn, murmurul Rinului i-a fost muzica de leagăn, la apusul vieții, Dunărea și-a tulburat seninul albastrului ei, înălțând din adâncul albiei, marșul funebru pentru eroul care iubise atât de mult natura.

„Dumnezeule — spunea el — în pădure sunt fericit, fericit în pădurea în care fiecare copac, vorbește prin tine.

„Dumnezeule ! ce splendoare în aceste păduri, pe coline e liniște, liniște pentru a te sluji !“

S'a împlinit veacul dela moarte și totuși omenirea, în fiecare zi mai mult se hrănește din merindea sufletească, pe care Titanul a rupt-o din sufletul său și i-a făcut-o dar pentru înălțarea și întărirea ei.

S'a scris și s'a vorbit mult asupra vieții lui Beethoven, care tocmai ca o jertfă de tămâie binecuvântătoare, se revarsă asupra milioanelor de ființe ce luptă și suferă.

M'am preocupat în special de ideile sale politice și sociale, pe care nu le-a propovăduit prin grai sau prin scris, prin culori și nici prin marmoră, ci prin acea forță nebănuită, pretutindeni străbătătoare și de toți înțelegătoare, a muzicei.

Cântecul sboară, cântecul s'avântă, se răspândește.

*„Allez ! Je vous envoie aux hommes !
Vos pensées seront un jour pour eux
des pures fiancées !
Consolez-les ! Allez.... Soyez pour eux
des soeurs !*

*Emplissez d'héroïsme et de vertu leurs coeurs!
Et puisque en vous j'ai mis le meilleur
de moi même.
O ! mes filles, allez et faites que l'on m'aime“.*

Nimic nu e mai frumos, spune Beethoven decât să te apropii de divinitate și razele ei să le resfiri asupra omenirii.

Muzica este o expresiune umană a divinului.

Cine pătrunde sensul muzicei, trebuie să se emancipeze de toată mizeria pe care ceilalți oameni o târăie după ei, sunt cuvintele chiar ale lui Beethoven.

Cu cât am aprofundat opera Titanului, mi-am dat mai mult seama, că el a fost un convins luptător pentru cauza democrației și a umanității, dar în loc de a întrebuița condeiul, tribuna sau spada, pentru luptă, el a recurs la această armă puternică, supraviețuitoare în toate timpurile și pricepută în toate locurile, ca un strigăt însetat al omenirii moderne spre ținuturile de taină ale absolutului împăciuitoare.

În opera întreagă a lui Beethoven găsim două vigile, două mari focuri de direcție : *Eroica și Simfonia a noua.*

Să-mi dați voie, mie care fac politică și am mângâierea că pun o pietricică la imensul edificiu de înălțare a omenirii, să privesc realizările Titanului din colțul meu și aceasta pentrucă preocupările sale dominante, erau de suflet mare omenesc, mai mult decât preocupări de artist : perfecționarea și fericirea omenirii.

E caracteristic avântul cu care a studiat în tinerețea sa „Republica lui Platon“.

Pe Napoleon Bonaparte, îl vede la 1801 ca pe un realizator al scopurilor revoluției franceze și a primit cu drag îndemnul lui Bernadotte, reprezentantul lui Bonaparte la Viena, mai târziu rege al Suediei, să scrie o simfonie în cinstea lui Napoleon.

A fost a treia, așa zisă Eroica. Când a venit însă știrea că Napoleon a încheiat concordatul, Beethoven furios, a rupt în două foaia de dedicație și a trântit simfonia într'un sertar, de unde n'a mai scos-o decât mult mai târziu. Toată viața lui a păstrat un adânc dispreț pentru omul, pe care, pentru o clipă, l'a crezut realizatorul concepțiilor lui și în definitiv ajunsese pentru el un „tiran“ ca toți ceilalți“.

Beethoven făcea politică de sentiment (Gefuehlpolitiker).

Cât a trăit, deși a arătat o curiozitate vie pentru afacerile politice, era un resemnat: „Resemnare! Ce trist refugiu și totuși e singurul ce-mi mai rămâne“.

Sentimentele sale de libertate civică și influența altora care aveau legături cu interesele sale, a fost cauza generatoare care a făcut, ca Beethoven să-și exprime în mod liber opiniile sale asupra guvernului, poliției, obiceiurilor celor mari, etc.

El atrăgeau mișcările revoluției pentru că el însăși fire independentă, se distingea prin mișcările sale libere, prin refuzul său de a intra în serviciul nobleței austriace, prin desgustul său profund de etichetă și prin puținul respect al persoanelor de un rang superior. El era fiul revoluției franceze.

Eroica, este prima sa operă muzicală și revoluționară.

Om scund, era îndesat, vânjos, ciupit de vârsat, cu părul vâlvoi, o frunte splendidă, strașnic de vioi, plin de simpatie pentru toate. Ținea pe masă, încadrată, vestita frază a lui

Kant : „Cerul înstelat deasupra mea și legea morală în inima mea“.

În acele timpuri, când cuvintele erau înlănțuite dar sunetele erau libere, Beethoven rămasese marea voce liberă, singura poate, a cugețării germane. El o simțea, adesea, vorbea de datoria care-i era impusă de a lucra prin mijlocul artei sale, pentru umanitatea care va să vie (*der künftigen Menschheit*), spre a-i face bine, a-i da curaj, a o trezi din somn, a biciui lașitatea sa. Cât de amărât sunt obligat să trăesc — spune el — să mă lipsesc de tot ce mi-e drag și scump și aceasta într'o lume așa de mizerabilă, așa de egoistă.

În Eroica, prin toate părțile lucrării, străbate un simțimânt de durere și de doliu, crescut din apropierea morții ce trebuie înfruntată, pentru ca eroismul să se elibereze de toate cătușele vieții. Marșul funebru din această simfonie, îți dă impresia că vezi un cortegiu mortuar. La acest aparat de doliu, el amestecă gândul nimicniciei noastre și al eternității. Fraza în major este fraza de consolare cu acompaniamentul său perlat, cu sonoritățile curate de flaut, care par că deschid cerul pentru sufletul Eroului. O voce plângătoare și

numai câteva note dezolate ne amintesc că „nimic nu lipsește tuturor acestor onoruri, decât acela căruia ele sunt făcute“.

Când a scris *Eroica* își puna nădejdea într'un om, socotea că mizeriile lumii acestea își vor găsi leacul în opera lui Napoleon. Se convinge însă mai târziu, că salvarea lumii nu reușea decât în contactul cu eternitatea și ajunge la culmea talentului său în *Simfonia a noua*. Instrumentele nu mai sunt suficiente; sunt neputincioase să exprime toată simțirea și — caz fără precedent în simfonie — el recurge la glasul omenesc și introduce un cor, care într'un avânt titanic, cântă înfrățirea universală.

*Seid umschlungen Millionen !
Dieser Kuss der ganzen Welt !
Brüder — ueberm Sternenzelt
Muss ein lieber Vater wohnen.*

E cântul lui Schiller „către Bucurie“ a cărui coruri răspund: „Fiți îmbrățișate milioane de oameni, lumii întregi acest sărut“. Fraților, deasupra acoperișului de stele, trebuie să locuiască un părinte bun“.

„Suferiți cu curaj ! Suferiți pentru o lume mai bună ! Acolo sus, deasupra pânzii înstelate, un Dumnezeu puternic vă va recompensa“.

Nemuritoarea Sonată în do minor, pentru care se cer ascultători inițiați în artă și în suferință. *Tăcere, reculegere, noapte !*

Trio în si bemol, coincide cu anul când Beethoven a cunoscut pe Goethe.

V'aș fi vorbit de animatoarele sale, dar Beethoven și-a dat seama, că nesfârșitul unei inimi nu poate să fie niciodată conținut în mâinile mici ale unei femei. El descoperă acest adevăr fără patimă, fără durere, fără gelozie. E natural, spune el.

În Simfonia nouă, e apologia jertfei supreme, care odată adusă se prefăce în fericire veșnică. Tot ce iace a răsunat din inima sbuciumată a lui Beethoven, se leagă și se încheagă în această simfonie : „Din nenorocire și din fericire crește un cântec“.

Simfonia a nouă e culmea spiritului beethovenean, iar Richard Wagner cu drept cuvânt spunea : primiți-l, îmbrățișați-l cu toată inima voastră, ascultați cu uimire minunile graiului său, în a cărui bogăție nou dobândită, veți

auzi curând splendori și măreții neînchipuite, — căci omul acesta e Beethoven și limba ce vă grăește sunt ultimile lui simfonii, în care din toată suferința, din tot dorul și din toată fericirea lui, o minune, a creat o operă de artă cum n'a mai existat“.

Povestea sentimentală a lui Beethoven nu m'a preocupat.

V'ași fi vorbit de Julieta Guicciardi, căreia i-a dedicat sonata „Au clair de la lune“, de aceia căreia i-a dedicat „Apasionata“, Teresa Brunswick, dar Beethoven și-a dat seama că nesfârșitul unei inimi nu poate să fie nicio-
dată conținut în mâinile mici ale unei femei. El descoperă acest adevăr fără patimă, fără durere, fără gelozie. E natural, spune el, eu nu am fost înșelat, eu m'am înșelat. Mi-am făcut despre ea o idee care nu corespundea la nimic“. Femeile sunt vase de argint — spunea Goethe — pe care noi le împodobim cu fructe de aur.

„Oameni ! care mă priviți sau mă faceți să trec ca un nebun, sau un mizantrop, cât sunteți de nedreți cu mine. Nu știți nimic din rațiunea secretului de a vă părea astfel“.

*„Wohltuhn wo man kann,
Freiheit ueber alles lieben
Wahrheit nie auch sogar, am
Throne nicht Verleugnen.*

„Să faci tot binele pe care-l poți, să iubești libertatea mai presus de orice și nici în fața Tronului să nu trădezi adevărul“. „Eroicile minciuni“ au umplut viața glorioasă și mizerabilă a aceluia, care spunea într'o zi Bettinei d'Arnim: „Eu sunt noul Bachus, care produce nectarul, cu care umanitatea se va îmbăta într'o zi“.

Sărmanul autor al minciunilor eroice, dela 27 ani era surd; el nu se mai putea bucura de bucuria pe care o dăduse lumii.

El răspândea bunătatea, triumfa prin eroismul acestei bunătăți.

Grillparzer la înmormântarea lui Beethoven spunea :

„Spinii vieții l-au rănit adânc și întocmai ca naufragiatul se cramponează de mal, se aruncă în brațele voastre, frate sublim al bunătății și adevărului, mângâietor al durerii. Arta care vine de sus... Nesfârșita lui dragoste

de oameni îl determina să spuie : „Arta mea
trebuie să se consacre binelui celor săraci“
(dann soll meine Kunst sich nur zum Besten
der Armen zeigen).

Nu este erou cel care triumfă prin gând sau
prin forță.

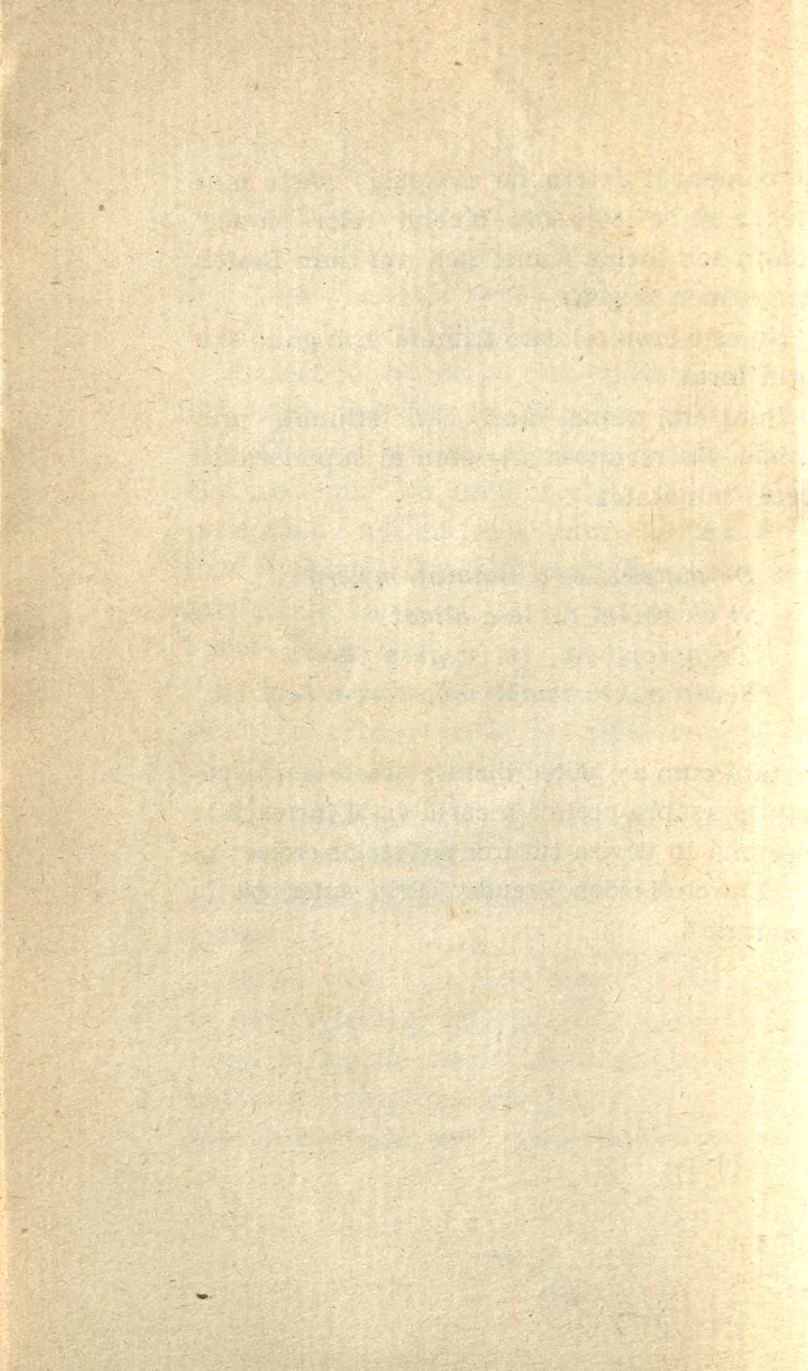
Sunt eroi numai acei cari triumfă prin
inimă. Nu recunosc alt semn al superiorității
decât bunătatea.

*De sufletul ce-a îndurat mizerii
Și cu obolul lui le-a alinat,
Te apropii lin, în negura tăcerii
Și strângi în taină mâna care-a dat.*

Iată cum ași putea încheia aceste scurte cu-
vinte, asupra aceluia a cărui viață întreagă se
rezumă în deviza tuturor sufletelor eroice :

„Durch Leiden Freude“. Prin suferință, la
bucurie !

14/85

FR. CHOPIN

Sunt 84 de ani de atunci !

Paris ! Templul Madelenei !

Ecoul trist al „Marșului funebru“ orchestrat de Reber. Se auzea pentru întâia oară.

Sicriul, împodobit de violete, violete, multe violete, în care era trupul lui Chopin, urmat de Delacroix, Meyerbeer și alții, lua drumul spre Père-Lachaise.

Numai corpul !

Inima lui a fost trimisă la Varșovia, acolo unde era totdeauna.

În întunericul mormântului un prieten aruncă pe raclă un pumn de pământ polonez, pe care-l adusese Chopin în ziua când părăsise patria sa !

Un pumn de pământ și câteva pagini în care era să se audă trei sferturi de veac mistica unei țări !

Singura lui amantă !

Adevărata lui amantă !

Deși o iubea atât, deși avea presentimentul
că pleacă pentru a muri, deși avea tristețea
de a nu putea muri unde a trăit totdeauna !

Totuși....

Pleacă pentru a se desăvârși, pentru a sluji
Patria !

„Kyrie eleison“.

„Tu care ai scos poporul tău din sclavia
Egiptului și l-ai dus în pământ sfânt.

„Dă-ne patria noastră !

„Pentru rănilor, lacrimile și suferințele tutu-
ror prizonierilor, exilaților și pelerinilor polo-
nezi.

„Liberează-ne Doamne !“

Imnul tuturor fiilor acestei sărmane Polo-
nii, care voia să-și recapete numele, limba, na-
ționalitatea, religia.

George Sand spunea :

„Aș vrea să fiu bărbat puternic ca Goliat,
bogat ca Cressus, îndemânată ca Napoleon,
pentru a mă duce și lupta ca ei. Fie ei comu-
niști sau constituționali, ce-mi pasă ! Să fie
polonezi !“

Nu cu microscopul, ci cu inima, vom putea

să descifrăm sufletul acestui înger cu fața frumoasă ca a unei femei triste !

Dulce, palid, cu o sensibilitate de coarde eoliene, în copilărie n'avea decât două pasiuni : dragostea de mamă și pianul !

Nenorocit în dragoste, în prietenie, în tot ceia ce e nevoie de un „exces de pedală“, avea o singură oglindă : abanosul pianului său !

Pianul, instrument minunat. Orchestră. Mai mult decât o orchestră. Suflet ! singurul pe care l-a cunoscut.

Legatarul lui universal.

Cu vorba Zal ! etichetă el improvizațiile sale. Cuvântul, pe care-l iubea. Era duiosia, umilința, revolta, răzbunarea.

Sub mâna lui elegantă se deschidea lumea catifelată de dureri ușoare, unde fiecare se cutremura de a surprinde amintirea melancoliilor sale.

Slujea din dragoste artei, la altarul muzicii ! Muzica senină ! Muzica luminată de lună și închinată ochilor obosiți de strălucirea brutală a soarelui.

Nenorocire „și ideal“ ! cuvinte cu cari marchează din tinerețe cheile vieții lui.

„O quante lacrime per te versai“, din Cava-

tina „La dame du Lac““, a lui Rossini, pe care o cânta D-ra Gladkowska“ îl va urmări viața sa întreagă. Din ochii ei, mai târziu, cu toate că nu mai vedea, curgeau lacrimi..... o quante lacrimi !

Cantata lui Elsner, când Chopin își părăsea patria, se sfârșea astfel : „Talentul său, născut pe pământul nostru, să strălucească în totul și pretutindeni, iar corul răspundea :

*„Ce n'est rien de quitter ton pays
„Puisque ton âme reste parmi nous,
„Nous formons des vœux pour ton bonheur
„Et garderons dans nos coeurs ta mémoire“.*

Primul drum l-a făcut la Viena. Acest oraș nu-i oferă nimic ce să iubească. Chopin cânta și vienezele ascultau pe străinul cu ochii triști, care parafrazează în culori negre un vals vesel de Strauss.

Câteva zile înainte de a pleca de aici, primește o scrisorică dela compatriotul său, scriitorul Witwicki, care-l atinge la coarda sensibilă: „să ai totdeauna în vedere naționalitatea, naționalitatea și încă odată naționalitatea. Este o melodie natală, cum e un clinchet natal.

„Și mai departe... Ai plecat să te perfecționezi în arta ta și să devii consolarea și gloria familiei tale și a țării tale“.

Pleacă prin Salzburg și Muenchen“.

Ajuns la Stuttgart, află trista noutate a luării Varșoviei de către ruși, durerea sa izbucnește într'o improvizație sfâșietoare.

„O Dumnezeuule, — notează în carnetul său — unde ești ? Exiști și nu te răzbuni ? Oare nu cumva ești și tu un moscovit ?“

Pe atunci tânărul exilat nu știa că va deveni genialul contrabandist, care în filele muzicii sale sbura peste frontierele poloneze, așa de păzite. Preotul care va duce polonezilor în debandadă împărțășania patriei sfinte !

Ajuns la Paris, strigătele de „Trăiască Polonia“ ajungeau până la el.

Pe atunci Georges Sand exclama : „Vivre que c'est doux ! Que c'est bon, malgré les chagrins, l'ennui, les dettes, les parents, les cancans, malgré les poignantes, douleurs et les fastidieuses tracasseries ! Vivre c'est enivrant ! Aimer, être aimé. C'est le bonheur, c'est le Ciel !“

În mijlocul sgomotului mulțimii și al poliției, Chopin găsește singura evaziune posibilă

în muzică, pentru că ea e singura metodă de a gândi prin sentiment !

Parisul începe a vorbi de acest poet, care, noaptea, în rarele saloane unde consimte să cânte, populează întunericul cu adunări de zâne.

El numea aceasta „povestirea unei istorii muzicale“.

Cu toate succesele sale, suferă de nostalgie și într'o zi, când elevul și amicul său Gutman cânta, Etude în sol major, Chopin declară că n'a scris o melodie mai frumoasă și strigă : Patria mea !

Pământul natal e cea mai puternică pasiune pentru acest tânăr de 24 ani. El întrupează o durere dantescă în acest nume ; Polonia, mai puternic pentru inima sa, decât chemarea unei iubite.

Marchizul de Custine scria lui Chopin : „Când te ascult, mă găsesc singur cu D-ta, și poate cu ceva mai bun ca D-ta, cu ceea ce e mai bun în D-ta“.

Apare închinarea către cea mai mare păcătoasă, contesa Delfina Potocka.

Cum dragostea platonică, la care se îndrepta

Chopin, îi părea Delfinei comică și imposibilă, ea se dădu înainte ca Chopin să i-o ceară.

Totul a durat puțin.

În total viața e o disonanță, scrie ea.

Iată-l în vara anului 1835, la Karlsbad. Fericit de a fi împreună cu ai lui. „Toată ziua ne sărutăm“. Merge la Dresda. Acolo, în clipa despărțirii de Maria Wodzinska, compune valsul pe care-l numește : La valse de l'Adieu! E murmurul a două voci de îndrăgostiți, loviturile repetate ale ceasului, și sgomotul roților dela trăsuri, al căror sgomot acoperă pe acela ale durerilor comprimate.

Dacă ași fi acolo sus, un mic soare, scrie Maris, n'aș vrea să locuiesc pentru nimeni altul, decât pentru tine !

„Nu voi vorbi de „Zori“. „Crepuscul“, așa numeau dragostea lor.

În timpul acesta, suferințele fizice ale poetului se accentuau.

Marchizul Custine îi scrie : „Ai câștigat în suferință, în poezie: melancolia compozițiilor d-tale pătrunde mai adânc în inimi. În mijlocul mulțimii, omul se găsește singur cu d-ta. Nu mai e un pian, e un suflet !“

Scrisorile Mariei Wodzinska, cu roza Val-

sului l'Adieu, din Dresda, sunt puse de el într'un plic, pe care scrie două cuvinte poloneze:

„Moia bieda“ !

Nenorocirea mea.

Sănătatea lui Chopin e din ce în ce mai rea.

„If music bethe food of love playon“ spunea Shakespeare.

Tragedia își schimbă decorul. Familia e la Nohant. Aici compune Chopin, Sonata în si bemol minor, unde e marșul funebru.

În serile când Chopin cânta pentru ea numai. Cetim în note. Geniul lui Chopin e cel mai profund și cel mai plin de sentimente și emoții din câte a existat. El face ca un singur instrument să vorbească limba nesfârșitului. Știe să rezume la zece linii pe cari le poate cânta și un copil, poeme de o înălțime imensă, drame de o energie fără pereche !

Liszt compară studiile, preludiile și nocturnele cu capodoperile lui La Fontaine. Heine spune că e „Rafael al pianofortelui“. În muzica lui Chopin fiecare notă e o silabă, fiecare măsură e un cuvânt, fiecare frază un gând!

Regula de neregularitate, în cântecul lui Chopin, Liszt o explică: Uite acești copaci.

vântul se joacă în frunzișul lor, le dă viață dar ei nu se mișcă.

Iubirea devenise o suferință: Je souffre, donc j'aime et j'existe!“

Georges Sand se gândea : „Nu mai e fericire decât în cea ce omul poate da“.

În Lucrezia Floriani, Sand publică muzica funebră a dragostei sale. „Ași părăsi această viață trecătoare—scria—cu un profund desgust, pentru a reintra în viața eternă, cu o mare încredere!“

Era în preajma anului 1848. Cu rana în inimă și cu ftizia contra căreia nu mai încerca să lupte. Concertul din 16 Februarie 1848, în fața lui Louis Philippe, cu o săptămână înainte de abdicare. Era o misterioasă apoteoză a poetului.

Își plimbă apoi suferința, prin Anglia și Scoția.

Când i se vorbea de însurătoare, poetul spunea :

„Sunt mai aproape de sicriu decât de patul nupțial!“

Când la începutul lui 1848, reintra în Square d'Orleans dă instrucțiuni.

Un buchet de violete în salon! Vreau să gă-

sesc la reîntoarcere puțină poezie atunci când voi trece din salon în camera mea unde mă voi culca pentru lungă vreme! Dar... un alt răsărit! Tactica fericirii lui Georges Sand era concentrată în două cuvinte: Dragoste și Glorie. La 30 ani spunea :

„Viața este un vis. Al meu a fost scurt, însă frumos“.

Cu toată influența ideologică asupra spiritelor din acele timpuri, în Lelia ei spunea: De zece mii de ori am strigat în nesfârșit: Adevăr! Adevăr! Désirs! Désirs!

Georges Sand avea nevoie să sufere pentru cineva.

Son „gamin“ de Alfred de Musset era înlocuit prin „Son enfant“ Chopin.

În această epocă poetul ne dă „Douze Etudes“ „Impromptu“, cele două nocturne, mazurci, valsuri „brillants“, și altele.

Dragostea lui Georges Sand mijește în scrisoarea către d-na Marliani.

„În dragoste timpul e variabil“. Într'o săptămână spui o mulțime de da, de nu, de frate, de dar. Adesea spui dimineăta: „E intolerabil“ pentru a spune seara: „E fericirea supremă!“

Dragostea lor e transplantată în insulele

Baleare. La Majorca în „la Maison du Vertu“ și în „Chartreuse de Valdemosa !“

Aci Chopin pe care Georges Sand îl considera ca al treilea copil — Chopin — tușește, tușește mult !

Aci în criza de exaltare nervoasă — a compus Chopin, unele din cele mai frumoase pagini ale lui.

Preludiul... Guy de Pourtalés spune că cel de al șaselea, e compus într'o seară tristă... ploioasă.

„Il pleut sur la ville comme il pleut dans mon coeur !“

În acest preludiu, fiecare va găsi durerea lui proprie. Muzica are avantajul de a se adapta la noi, mai mult decât noi la ea. E „Ariel“ care slujește imaginația noastră.

Din mediul realist în care se înglodase temperamentul delicat și sensibil a lui Chopin, el evada cu imaginația, în regiunile înalte ale artei, în amintirile primei tinerețe, în scumpa lui Polonie pe care singur o imortaliza în cânturile lui.

Sufletul meu este în pace! Sunt resemnat!

În Mai își arde manuscriptele. Ideia imper-

fectului și neterminatului era obsesia spiritului său.

Ai să vii la Paris.

Vine și prietena lui, Delfina Potocka.

Dacă Dumnezeu întârzie să mă cheme, este pentru că a vrut să-mi lase bucuria de a te vedea.

Contesa Potocka, comprimându-și durerea cântă două bucăți, la patul muribundului. Era cântecul lebedei.

Transfigurarea vine. Moartea artistului e transformarea lui.

Schuman aflând'o spune: „Sufletul muzicii a trecut în lume!“ Dincolo de moarte e viață! E triumful ei. Muzica lui Chopin hrănește și va hrăni miliarde de ființe omenești.

„Tant qu'on peut donner on ne peut pas mourir“.

Polonia a reînviat.

GEORGE ENESCU

După război !

Un accident de cale ferată. S'a oprit trenul mult înainte de stație !

Descind din vagon. Mă duc să văd ce este. Dintr'alt vagon se coboară Enescu. Luase bagajul său în mână.

Mă reped. Ii iau valizele și-i spun:

„Mâinile d-tale au altă menire decât aceea de a purta greutate“.

Era omagiul pe care ministrul îl aducea artistului. Politica îl aducea artei !

Sub impresia simfoniei ascultate Duminica trecută la Ateneu, m'am dus în cabină să-i exprim dragostea și admirația mea. I-am amintit de întâlnirea noastră.

— Mâna mea, acum petiționează, îmi spune maestrul.

În România, George Enescu nu are nevoie să petiționeze.

— „Pentru alții!“ Subliniind cuvintele cu surâsul lui, care nu înseamnă renunțarea la luptă, ci lupta pe un timp mai senin.

Întâia simfonie scrisă acum 40 de ani.

Și'n timpul cât la pupitru, sub cupola Ate-neului Român, dirija creația sa de copil, sim-fonia lui de școală, gândul meu mergea către căsuța din Liveni, unde s'a născut, către pă-rinții lui, către scumpii lui părinți.

În timpul când din toată ființa sa, muzica emana în valuri nesfârșite, dând icoana vie și materializată a muzicei însăși, gândul meu sbura către Iași, către Caudela și conversația acestuia cu genialul copilaș purtat de mână de arendașul Enescu.

— Du micuțul să învețe în străinătate.

Caudela a avut intuiția clară a ceea ce tre-buia să devină „micuțul“!

Înainte mergătorul, reprezentantul neplătit din buget și strălucit al geniului creator al acestui popor. Muzica e înțeleasă de toți! Ali-nătoare a tuturor durerilor! Pricepută de toa-te popoarele!

El ducea departe, departe, peste mări și țări

o vastă lume de idei, de sentimente și de senzații. Clocotirea geniului, belșugul de muzică, forța, măreția, poezia și gingășia de gândire a unui neam întreg.

Ducea cu el țara lui ! Gloria ei !

Ciobănașii lui Grigorescu, scoborând mândri crestele Carpaților, afirmă năzuințele unui neam întreg care își revendică drepturi asupra lor.

Doina ! fără cuvinte înțelese, care adie din munții noștri până'n vale.

Doina ! care nu-i glasul unei inimi numai și-a unei clipe trecătoare, purtată de Enescu pe'ntinsul pământului.

Durerea unui neam întreg !

Doina pe care Enescu o auzise în fundul Moldovei, nu departe de locul unde se născuse Eminescu și care în amurgul serii, în miresmele busuiocului din grădină, trimetea către stele tânguirea unui popor !

Tot românul plânsu-mi-s'a !

El interpreta prin artă suferințele celor mulți și umiliți, care luptă, suferă și jăluiesc.

— Sunt un interpret — spune Enescu odată. Omul nu e nimic. Dumnezeu e totul.

Orice glas este o viață și ascultând o privighetoare exclamă :

„Înainte de aceasta, noi artiștii nu însemnăm mare lucru“.

Dragostea nesfârșită de natură, de cântecul ciocârliei, în faptul dimineții, de strălucirea spicului, toată această ambianță a pământului moldovenesc, o dă în compozițiile lui, în executarea lui, în interpretarea lui.

Enescu, înalță rugăciuni în Adagio de Bach, întocmai după cum bunicul lui, preotul Enescu eșea în ușa altarului dela biserica Zvoriștei-Dorohoiului și cu glasul lui dumnezeesc, rostea credincioșilor... Pace Vouă !...

Aceiași dimineată de sărbătoare, luminată de soarele care pătrundea prin ferestrele bisericii din sat, în care fumul tămâiei binecuvântătoare se înalță spre catapeteasma, care l-a impresionat așa de profund pe Titan !

A păstrat sensul religios al vieții. Ea are pentru Enescu gravitatea zorilor din faptul dimineții. E serioasă, adevărată, întreagă.

Muncă liberă — spune Enescu, ordonată și armonioasă, muncă scumpă, cel ce nu te cunoaște se întreabă :

„Pentru ce oare trăesc? și vai! are dreptate!
Improspătați-vă puterile cu citiri de cărți

înălțătoare! Incercați să pătrundeți în tainele dumnezești ale lui Beethoven.

„Odihnește-te de muncă prin muncă!“

Enescu vorbește de factorul vital: munca, nu de muzică, acea expresiune umană a divinului.

Muzica vorbește singură despre ea!

Bunătatea, generozitatea, spiritul larg, puterea de voință și cu deosebire munca fără preget de care marele artist, a dat dovadă fără încetare, rara sa modestie, sunt caracteristicile artistului de geniu, care veșnic nemulțumit de sine, tinde neobosit spre o cât mai înaltă desăvârșire.

Năzuința spre desăvârșire apare în simfonia 3-a creată în atmosfera din timpul războiului. După tabloul înfricoșător al învrăjbirei, al suferințelor și chinurilor îndurate de oameni în acești ani de rătăcire universală, sinteza răului, germenilor distrucției, în partea 3-a motivele din celelalte 2 părți reapar transfigurate, purificate, învăluite într'o atmosferă de misticism contemplativ, de extaz religios.

E ca un fel de răsunset blând și îndepărtat al suferințelor încercate și căroră „credința“ le-a adus alinarea mult dorită.

Ca în simfonia IX a lui Beethoven, vocile omenеști, înaltă și mai sus imnuri de credință!

„Des voix chantent et c'est un grand musicien qui les prolonge jusqu'à nous sur les ondes beatifiées d'un orchestre ou les cordes, les bois, les cuivres, les harpes, les orgues et les cloches, tout a l'heure si tumultueux ont des clartés de vérité conquise“ (scrie Louis Vuillemin în *La Lanterne*).

Cel mai frumos elogiu adus creatorului Enescu, cu prilejul executării simfoniei a treia la concertele Colonne, a fost acel a lui Alfred Bruneau.

„Nu pretind că am putut să-mi dau seama dela prima audiție, de tot ce ai pus în simfonia d-tale, vasta lume de idei, de sentimente și de senzații“.

Intocmai după cum din Bethlehem a răsărit steaua, care a luminat întreaga umanitate, din mocnitul sat moldovenesc s'a ridicat un copil de oameni muncitori, a cărui talent a atras atenția marei noastre Regine, Carmen Sylva, a uimit dascăli renumiți din Viena și Paris, a adus gloria țării.

Intellectual, cultura multilaterală și ordonată face din el un fel de gânditor refugiat

în muzică, explică adâncimea întregii sale activități.

Patriotismul înalt care a făcut pe „maestru“ să valorifice comorile artistice ale neamului, energiile care se găsesc în stare latentă în straturile adânci ale acestui popor.

Bunăitatea, corolar firesc a calităților sale artistice „Les vues larges elargissent le cœur“.

Enescu realizează cea mai mare binefacere pentru umanitate.

Transpunerea sufletească a ascultătorilor, în atmosfera operei ce execută. Vioara câștigă în mâinile sale, virtutea de a deschide porțile nevăzute ale sufletelor, în care sunetul nu are materie, nici forma tehnică, ci este o vibrație intimă a subconștientului. Legile minții se desfac și domnește idealul visării.

Atingi pentru o clipă cerul, uiți pământul !

Către bine prin artă !

George Enescu, dă zilnic pildă vie de muncă, de bunăătate, de dragoste de țară, de datorie împlinită.

Somnul său adânc și sănătos, cu conștiința liniștită a omului ce și-a câștigat pâinea de toate zilele, fără frică și fără remușcări.

„Je dors sans peur et sans remords“!

N'ași putea simboliza opera maestrului, mai bine decât printr'un fragment, dintr'o traducere franceză a poemului închinat artei japoneze a pictorului Hiroshige.

Quel amant de l'énergie de la nature,
Quel étrange créateur de beauté,
Quel maître pour remodeler le monde et la
vie.

Quel audace d'arc-en ciel en ton art, quel essor,
quel mouvement.

Quel extase, quel magicien, quel romantique
tu es !

Ton art n'est pas un défi, mais la marche
triomphale de l'esprit pénétrant dans la vie,

Dans la vérité et dans l'espace libre,
Sans crainte d'être hardi et aventureux, tu re-
fuses d'asservir ton art.

Tu souffles dans un clairon, prends d'assaut le
royaume de l'art,

Violes la foi jurée pour conquérir une nouvelle
foi plus noble.

C'est de ton sang, tu tires ton chant
de triomphe!

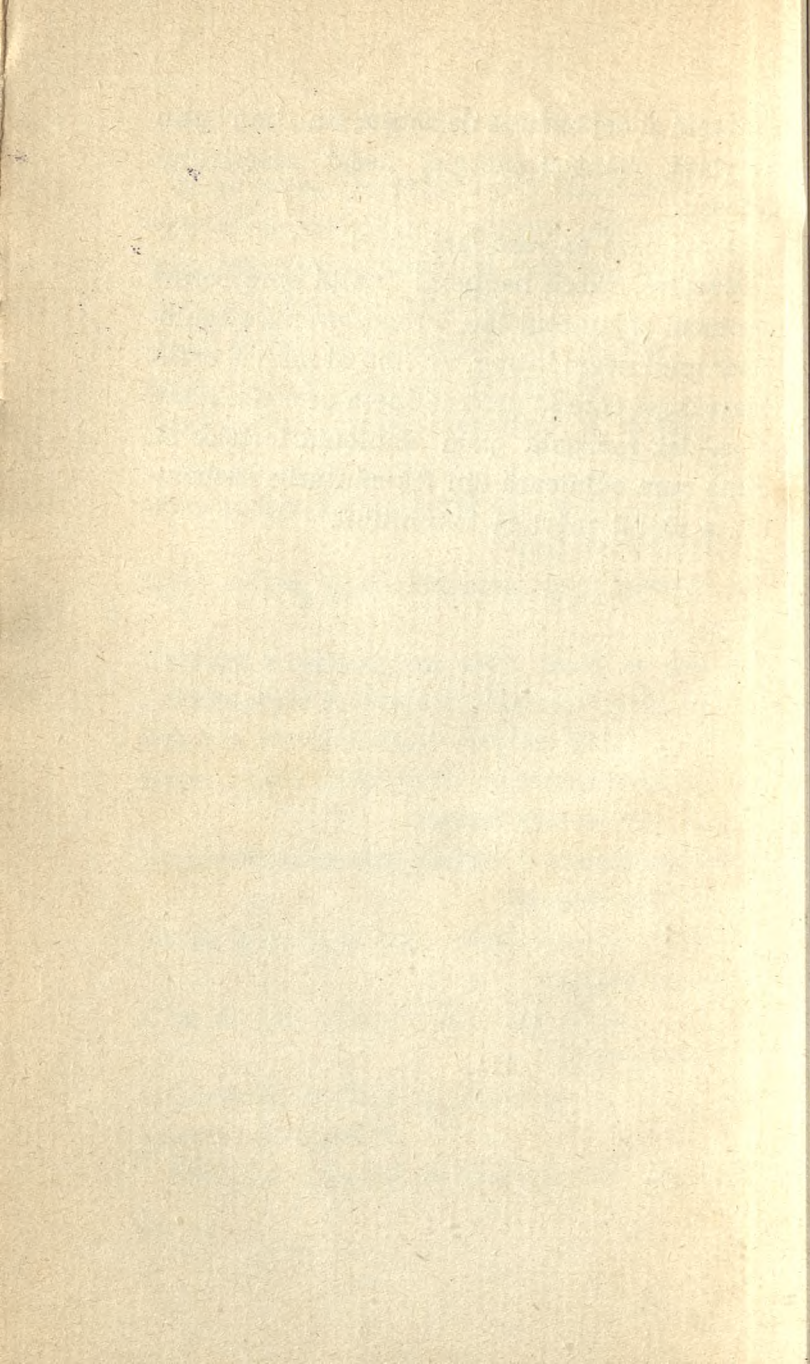
Credință! e sfârșitul simfoniei a treia din
vremuri de restriște.

Nimănui nu-i dat să făurească în zilele de

marasm și depresiune de astăzi, un „imn“ plin de viață, avânt și energie, decât maestrului Enescu.

Repet ceea ce i-am mai spus:

Maestre, ridică bagheta! Înalță spre ceruri cântecul și sufletul tău, Prodoslovenia năzuințelor unui neam întreg, un imn al muncii creatoare după care să urmeze opera de consolidare a patriei, realizată prin simfonia forțelor ei, după cum odinioară din frământările războiului, a țâșnit mărirea triumfului.

MOZART

Cuvintele adesea mint. Muzica o simți.

„Je suis las des mots; je suis las d'entendre

Ce que peut mentir,

„J'aime mieux les sons, qu'au lieu de

[comprendre

On n'a qu'a sentir.

Astfel definește Sully Prudhome muzica.

Mozart e însăși muzica.

Niciodată și nici într'o țară n'a fost altul.

Așa de natural, de spontan, fără s'o vrea.

Perfect... muzica.

In timp. Sinteza mozartiană.

Marea tradiție a lui Descartes prelungită de grația și umanitarismul veacului al XVIII-lea. Veacul idealurilor sfărâmate, a visului, a bucuriilor trecătoare.

În spațiu. Contopirea neasemuită, a celui ce Nietzsche numea : *Nordul* și *Sudul*.

Nordul și sudul sufletului. Mai mult decât nordul și sudul geografic.

Armonioasă fuziune între Sehnsucht, interioritatea germanică și soliditatea, stabilitatea, preciziunea, nonchaos-ul pe care și Goethe, l-a căutat peste munți.

Visa numai de Italia, spunea Nietzsche de Mozart.

Istoria artei ca și aceea a spiritului omenesc este istoria schimburilor între popoare.

Cei vechi, adăugați spaniolilor dau Corneille, italienilor : Molière.

Mozart crează opera germană prin contopirea lui Bach, Händel, Haydn și Gemüt-ul său cu tradiția transalpină și cu elemente franceze : opera comică, Rameau, Molière, Beaumarchais.

Italia și Franța îi vor descoperi lui însăși pe Mozart.

N'a inventat muzica. Muzica exista înaintea lui. Il aștepta. Ca și vioara care-și așteaptă artistul. Ca și mulțimea care-și așteaptă animatorul, sau sufletul care așteaptă alt suflet.

Dragostea și arta au analogii.

Personalitatea, originalitatea lui erau din naștere.

Ca și veselia lui.

Ea răsare, precum într'o bună dimineată, naște lumina curată, pe un peisaj. Poate pe un câmp de bătălie. Poate peste acei care se sbat între viață și moarte. Poate peste morți sau peste viața în dezastru.

Pare că existau doi Mozart: Unul care se sbuciumă în greutăți, altul care nu știe ce face celalt și care cântă.

Fiecare la datorie. Unul se luptă. Celalt cântă. Unul suferă înfrângeri, celalt n'a cunoscut nici una.

Invinsul omoară învingătorul; dar în învingător naște geniul.

Există o veselie a tuturor sentimentelor, chiar o veselie a tristeții.

Ce este veselia?

Un dar al sufletului făcut spiritului.

Toată scurta lui viață a fost șirag de nenorociri. Necazuri de dragoste, de mândrie, de sărăcie, de boală.

Și el inventează meșteșugul de a adăuga lacrimilor, surâsul.

Surâde și nu se plânge.

„Sourire, ce n'est pas renoncer au combat, c'est rendre le combat, par un beau jour“.

Puterea sa surâzătoare triumfă asupra adversităților.

În mijlocul grijilor și contrarietăților, în plină mizerie fizică și morală dă lumii :

„Cosi fan tutte“ și „La flûte enchantée“.

Nu avea „egotismul“ artistic.

Nu manifesta bucuriile și durerile sale, năzuințele și decepțiile sale.

Goethe spunea: Numesc romantic, bolnavul și clasic, pe cel sănătos.

Sănătos e cel ce nu lasă irupțiunea eului în opera de artă.

Mozart în viața și în muzica sa n'a făcut-o niciodată.

Nu e locul. Nu am nici competența de a face un studiu asupra operii imense, aeriene, a lumii de culori și cântec de păsări.

Feeric! Contact cu eternitate !

Dincolo de vis, în sfera vecinicii, avântul către soare, a sufletului eliberat, e.... Mozart !

Bach, arhitectură neasemuită.

Beethoven, sculptură în piatra munților.

Wagner ne duce spre culmile unde giganții
au clădit lăcașurile zeilor.

Schuman visează la lumina lunii.

Chopin e la pian.

Debussy captează ecourile.

Mozart. Târgurile, munții, prăpăstiile, clar
de lună, căminuri, palate, castele, totul se
prăbușește ca în vis.

Impărăția feeriei începe! —

Doamnelor și Domnilor,

„O inimă de aur, un înger pe pământ, fiu
bun, creștin, bun german etc.“.... Iată un Mo-
zart, fad, banal.

Mozart de zahăr. A l'eau de rose.

În general imaginea lui Mozart atât din
punct de vedere biografic cât și muzical este
tot așa de falsă ca și pseudo Mozart, pictat de
Tischbein, reprodus obișnuit de gravură și
litografie.

Chiar Sacha Guitry, îl împodobește cu un
farmec tineresc și duios. Cu același surâs
melancolic, cu care Mozart-ul său părăsește
Parisul.

Și totuși ce viață tristă, tragică!

În ce atmosferă de jenă, de apăsare, de

mizerie, chiar având conștiința puținelor zile ce avea să trăiască desăvârșește monumentul nemuritor înălțat în plină furtună a vieții. — 626 de opusuri. — La 6 ani dădea concerte, 8 ani compoziții. La 13, Kapelmaistru. E asemuit în profuziunea producției cu Watteau. Și unul și altul apologeți ai coloquiilor sentimentale, a înțelegerilor armonioase și viața lor a fost un lung și trist „soliloque“.

Prin lacrimi, Mozart surâde. Dela răsăritul vieții sale până la moarte.

Predestinat să fie colaboratorul lui Beaumarchais :

„Loué par ceux-ci, blâmé par ceux-là, me moquant des sots, bravant les méchants, je me presse de rire de tout... de peur d'être obligé d'en pleurer“.

Personagiul misterios care-i comandă Requiemul îl obsedă. Il vede necontenit. Mă silește, îmi solicită fără îngăduință și mă împinge la compoziție fără voia mea.

„Mă apropii de sfârșit, voiu muri înainte de a mă bucura de talentul meu și totuși... viața e așa de frumoasă“.

Adesea se deplânge moartea la 35 ani a lui Wolfgang Amedeo Mozart.

Dar moartea e providențială. Acest sfârșit brusc a liberat tot ce a fost etern în el, degajând sufletul prizonier, salvându-l din învelișul greoi și strângerea paralizantă a materiei umane.

Mozart în cursul vieții n'a fost decât în opera sa și opera sa, cât trăia, nu putea să-și ia avântul.

Cine știe, spunea Euripide : „Se poate ca viață să fie moarte, și moartea să fie viață“ !

Acest titan al muzicei, pe care trei generații l-au putut revendica a rămas tot nou.

O lume nesfârșită în care începem deabia să pătrundem.

Claritatea „Răpirei din Serai“.

Pasiunea, focul „*Sturm und Drang* din *Figaro*“.

Romantismul din *Don Juan*.

Grația din *Così fan tutte*.

Visul și sensul profund uman al *Flautului*.
Lupta între întuneric și lumină.

Grandioasa construcție a *simfoniei în do*.

Spiritul de joc al divertismentelor și serenadelor.

Mozart traduce în muzică sentimentul de fraternitate universală.

Dragostea și amiciția arată lui Tamino din „Flautul Fermecat“ drumul către bine.

Binele este activitatea noastră către fericirea oamenilor.

Când i se spune lui Sarastro că Tamino e prinț :

„E ceva mai mult, răspunse Sarastro, e om“!

Acest „uman“ a suferit dela oameni. Aruncat în groapa comună. Uitat de nevasta lui care strică și masca mortuară luată de Deym, exploatat de editori și plagiatori.

La Salzbourg în această mică Romă, unde a răsunit pentru întâia dată „Stille Nacht“, Heilige Nacht și acum vibrează la Festspiel, muzica, sub vraja lui Toscanini, Casa natală și Zauberflöten, Häuschen pe Kapuzinerberg... Un calvar !

Toată viața n'a fost un drum al crucii?

În fața umilitei cabane i s'a ridicat un monument... Tot tânăr și frumos...

Flori, păsările cântă duios, se aud șoaptele tainice ale apelor.

Pe monument e scris:

Mozart... Iung. Gross. Spät erkannt. Nie erreicht. Tânăr, mare, Târziu apreciat, niciodată întrecut.

Unde e mormântul ?

La Viena, casa în care simțindu-se desrădăcinat nu trăia decât cu gândul la reprezentațiile „Flautului fermecat“ și la „Requiemul“ său.

Feerie și rugăciune. Antitezele vieții sale. În ajunul morții, figura i se luminează. Când Rosner i-a cântat „Der Vogelfänger bin ich ja ! Surâde. E ultimul surâs.

În aceeași zi, cere partitura Requiemului și în șoapte cântă partea contraltului. Schack ținea soprana. Hofer tenorul și Gerl basul.

În primele măsuri din *Lacrymosa* a început să plângă. Era întâia zi, când copilul minune, răsvrătitul, isolatul, plânga.

Era ultima zi de existență a geniului de lumină și armonie.

Dureroasă trecere, a unuia dintre sufletele cele mai curate, ce s'au rătăcit pe pământ, se sfârșise.

Viața începea...

Alătura de lume. În ea. Nu din ea. O altă lume-i spune Maurice Baring, lumea muzicii!

Spre culmile ei sfinte căutăm înălțare.

Spre binefăcătoarea-i lumină.

Spre Mozart.

Inceputul convertirii artistice, intelectuale,
morale poate!

Goethe își modela privirile după eurytmia
statuelor.

Mozart face să pătrundă în inimi licăriri,
active, izbăvitoare, inițiatoare de ideal. Spiri-
tualizând dorințele, visele. Invăluindu-le în
blândețe, în duiosie.

Ne învață indulgența.

Simțim că'n veselie, în surâs e bunătate.

Izvor de bucurie, de nădejde!

SAINT SAËNS

În cursul acestui an se împlinește veacul dela nașterea lui Saint-Saëns.

Cea mai complexă genialitate.

Beethoven al Franței, cum îl numește Gounod.

Unul din cei mai mari muzicanți din toate timpurile și din toate țările, după părerea lui Reynaldo Hahn.

Precoceitate muzicală, întrecând-o pe aceea a lui Mozart.

La vârsta de 2½ ani învață notele.

La cinci ani cântă mici sonate. Analiză elementele bucăților executate.

În copilăria mea spune el, aveam ureche foarte delicată și cei din jurul meu se amuzau ca să le spun nota produsă de cutare obiect sonor.

Ziarele se ocupau de instinctul muzical al copilului minune.

Când avea 7 ani, Saint Saëns compunea.

La 10 ani, dădea întâiul concert în sala „Pleyel“.

Copilul delicat, slăbuț, palid, dar încrezător, naiv, plin de ardoare și de veselie, se măsură cu Beethoven și Mozart.

La 16 ani concursa pentru prix de Rome.

Un an mai târziu, i se cânta prima lui simfonie.

La 23 ani era organist la Madeleine. Acolo se lansa în improvizații. Orga este evocatoare. La contactul ei imaginația se aprinde. Neprevăzutul i iese din adâncimile inconștientului.

Liszt îl proclamă întâiul organist din lume când interpreta la orgă „Prédication aux petits Oiseaux“ de Saint François d'Assisi.

Lui Liszt, îi datorește reprezentarea la Weimar a operii personificând umanitatea și eterna ispită, în care Dalila trădează pe cel care armat era Marte și dezarmat dragostea, din perversitatea feminină. Biblia ne povestește de Samson cum că muerea...

În cursul vieții sale de 86 ani, plină de muncă și de activitate exaltată de curiozitate pen-

tru toate manifestările spiritului, pasionată mai ales pentru muzică, el a scris în toate genurile! Opere, opere comice, cantate, simfonii, poeme simfonice, muzică pentru orchestră, pentru orgă, piano, voce, muzică de cameră.

A compus și cântece de război și marșuri eroice. La 1870 a plâns înfrângerea țării sale. S'a ridicat în contra cotropitorilor în 1914.

A trăit însă și victoria dela 1918, cântând „Cyprès et lauriers“ contribuind prin concertele sale la operele de asistență, menite să ușureze suferințele războiului.

A cântat totul, în spațiu și în timp.

Dela mica romanță „le soir“ a delicatei Marceline Desbordes Valmore:

„Ea vain l'aurore qui se colore annonce un jour
Fait pour l'mour de ta penesée, tous pressée
Pour te revoir... j'attends le soir“.

până la capodeopera sa „Samson și Dalila“ dela imnul la Phaeton și imnul Aviatorilor, de la Déluge la „Feu céleste“ dela „La Cygne“ la „Danse macabre“. A dat aripile cântului și cuvântului, muncii și avântului industrial, propagat atunci de școala Saint Simoniană. In Etienne Marcel preamărește negotul.

Tuturor le-a închinat geniul său creator.

Caritatea e preamărită chiar în „La Lyre et la Harpe“, „Soutiens ton frère qui chancelle“.

Contraaltul și baritonul afirmă că: „L'amour divin défend de la haine infernale“ și apoi „Jouis! c'est au fleuve des ombres! Que va le fleuve des vivants!“

Pătruns de știința lui Bach și Haendel, contrapuntistul, putea scrie cu ușurință a la Rossini, Verdi, Schumann sau Wagner.

Compunea în toate stilurile : grec veacul XVI, XVII și XVIII și după cum v'am arătat, în toate genurile.

Editorul lui Gluck și Rameau.

Scriitor nu numai artist, știa să privească arta cu ochiul clar văzător al rațiunei.

Aleargă în toată lumea culegând de pretutindeni, materialul pentru inspirațiile sale. Adevărata, École buissonnière“.

Rapsodii „bretonnes“, „auvergnates“, cântece persane, suite algeriene, barcarole portugheze, capricii daneze, ruse sau arabe, amintiri din Italia, fantezii africane, concerte egiptene.

Parcurge secolele, scriind tragedii grecești, arii de dans din secolul XVI și XVII, preludii și fugi din secolul XVIII, muzica exotică și

arhaică, reflectând țări și epoci pe unde mintea sa genială și neastâmpărată vagabonda.

El a lărgit cadrele muzicii, făcând să intre în cuprinsul ei, pictura, poezia, filozofia, romanul, drama!... viața întreagă.

Spirit, care prețuia mai presus de orice, libertatea.

Profund uman, pătruns de sentimentul solidarității oamenilor, spune despre Beethoven că este cel mai mare dintre artiști, pentru că a cântat fraternitatea universală. Nu pozează în reformator.

E liber. Poate, prea liber.

Nu știe ce să facă cu libertatea sa.

Romain Rolland spune că Goethe i-ar fi reproșat că-i lipsește puțin spirit... demoniac.

Cu un desgust fizic de succese, la 10 Iunie 1896, cu prilejul aniversării a 50 de ani dela întâiul său concert, când a cântat cu Sarasate și Taffanel, în aceeași sală Pleyel, unde a debutat, citește :

De l'aplaudissement :

J'entends encore le bruit que chose assez
étrange,

Pour ma pudeur d'enfant, était comme une
fange

Dont le flot me venait toucher: je redoutais
Son contact et parfois, malin, je l'évitais,
Affectant la raideur.

După triumfurile sale care au înfrânt piedicile ce se puneau în calea „simfonistului algebristului, wagneristului“ după intrarea la Academie, în urma operei „Henry VIII și Simfonia cu orgă“ el rămâne indiferent față de laude și ponegrire.

Tu connaîtras les yeux menteurs, l'hypocrisie

D es serremments de mains,

Le masque d'amitié cachant la jalousie,

Les pales lendemains

De ses jours de triomphe et le troupeau vul-
gaire

Qui pèse au même poids

L'Histrion ridicule et le génie austère

Vous met sur le pavois

Când renumele lui devenise universal, scrie unui ziarist german:

„Nu mă impresionează criticile și elogiile, nu dintr'un sentiment exagerat al valorii mele, ceeace ar fi o nebunie, ci producând opere spre a îndeplini o funcție a naturii mele, după cum mărul produce mere, nu am

să mă ocup de părerea ce și-o poate forma cineva asupra mea“.

O singură mândrie avea :

Acea de a cunoaște resorturile secrete ale artei sale, fiindcă a trăit într'însa din copilărie, a fost trup din trupul ei, sânge din sângele ei.

Modestia lui se poate vedea din comparația pe care a făcut-o între Chopin și el:

„Nu reproduc decât slăbiciunea și sănătatea lui șubredă, neputând pretinde să iau locul acestei ființe prodigioase, acestui virtuos care a revoluționat arta și a deschis calea întregii muzicii moderne“.

Saint Saëns ca și Chopin a fost ftizic.

Revoltat că moartea l-a secerat pe Chopin, mult mai valoros decât dânsul, după părerea sa, are aceste accente supraomenești în care se pare că regretă că a murit Chopin și nu el:

„Nu am știut să-l egalez nici ca bolnav, căci pe când el a murit de ftizia lui, eu am scăpat de ea prosteste“.

Atât de mult prețuia arta, încât o puneă mai presus de viața sa, mai presus de sentimentele, care ar fi putut să-l lege de cineva.

Enigma din viața lui Saint Saëns: titanul dela Bayreuth.

„Renegi pe Wagner, mi se spune după ce l-ai studiat și ai profitat; nu numai că nu-l reneg, dar îmi fac o glorie, de a-l fi studiat și de a fi câștigat ceva dela el“.

Era dreptul și datoria mea.

„Am făcut la fel cu Sebastien Bach, Haydn, Beethoven, Mozart și toți maeștrii tuturor școalelor“.

Pentru aceasta nu sunt obligat să spun despre fiecare dintre ei, că este singurul Dumnezeu și că eu sunt profetul lui.

„Nu e nici Bach, nici Beethoven, nici Wagner, pe care îi iubesc“.

„E arta!“

Arta pentru dânsul nu era numai muzica, ea nu trebuia să rămână separată, ci trebuie să existe o interpenetrație între diversele arte. O cred pentru toate activitățile omenești.

El vroia mai ales o apropiere între muzică și poezie.

„Fiecare, muzica și poezia, să înțeleagă într-o bună zi, ce mult ar câștiga dacă s'ar sprijini una pe alta.

Fie ca poeții să învețe muzica și muzicienii să studieze poezia.

Cum se completează una pe alta Citez „La-cloche“ de Victor Hugo“.

A cette heure où s'endort la soirée expirante,
Une âme este près de toi, non moins que toi
vibrante

Qui bien souvent aussi jette un bruit solennel
Et se plaint dans l'amour comme toi dans le
ciel.

Saint Saëns a fost un vizionar. A prevăzut cu decenii înainte, cu o intuiție genială stările din Germania.

„Muzica este verbul Germaniei... Cântul este pentru german respirație“.

Prin cântec se respiră și conspiră.

„Nota, fiind silaba unei vagi limbi universale, marea comunicație a Germaniei cu geniul omenesc se face prin armonie, admirabil început de unitate.

„Prin nori, ploile care fecundează pământul ies din mare; prin muzică, ideile care pătrund sufletul ies din Germania.

Pangermanismul va trece! Arta va rămâne!

A scris un volum de poezii: „Rime familiare“ pline de sensibilitate delicată.

În „Portraits et Souvenirs“, revenind asupra „Harmonies et Melodies“ se ridică împotriva obscurului și neînțeleșului.

„Când înțeleg“ spun unii „este muzică proastă“, când „nu înțeleg“ e bună“.

S'a ocupat de arheologie muzicală, scriind un studiu „Încercare asupra lărilor și chitarelor antice“.

Astronom, lăsându-ne o lucrare intitulată „Metronomul și Spațiul Celest“.

Geolog și botanist, culegea firele în carierele dela Menton. Plantă spre a urmări germinarea, creșterea și înflorirea.

Cronicar muzical și ziarist.

Mare și pasionat călător. A străbătut Africa, Egiptul, India, Indo-China, Saigon, Statele Unite, America de Sud, a cântat la picioarele Acropolei, a fost în mai multe țări europene, s'a plimbat în insulele Ceylon, mergea la Burgas pentru a observa eclipsa de soare și a murit în Algeria, unde plecase să dea un concert.

La serviciul funebru dela Madeleine, ministrul Bérard spunea: „Cel mai activ, cel mai perseverent propagator al culturii greco-latine, a culturii franceze“, iar Haracourt în

numele scriitorilor evocă l'adieu suprême !
„Partir c'est mourir un peu“...

Mormântul dela Montparnasse simbolizează
astronomia, vocația muzicală, dragostea de
glorie“.

În toate operele sale el a redat specificul
națiunii, căutând să fie „el“.

Pentru a fi un geniu, oare trebuie să imiți
celelalte genii?

Cum putem egala geniile ?

Saint Saëns răspunde: „Fiind alții“.

Critica nu poate dirija arta. Critica anali-
zează, diseacă.

Trecutul, prezentul îi aparține, viitorul nici-
odată.

Tineri muzicanți, dacă vreți să fiți alții, ră-
mâneți francezi!

Fiți voi înșiși, din timpul vostru, din țara
voastră.

Se laudă arta italiană și arta germană.

Nu se crede în arta franceză.

Parisul nu trebuie să primească lumina, în
loc să dea.

Soarele se resemnează la rolul modest de
lună.

Muzica poate cuprinde tot tezaurul sufletesc al națiunii din care face parte autorul.

Iată cum caracterizează muzica germană :

„Ceeace ne aduce muzica germană, nu este numai muzica; sunt ideile germane, este sufletul german.

Nimic mai bun când sufletul acesta era a lui Schiller, când lira marelui poet și lira lui Beethoven, unindu-se într'un imn nemuritor cântau libertatea, iubirea universală și fraternitatea popoarelor.

Este tot astfel și astăzi?

Pe sine se cinstește

Cine maestru și-l slăvește

Și dacă veți urma ăst drum

Și-ar pieri în scrum.

Imperiul sfânt Roman.

Ne-ar rămâne totuși,

Mărețul cânt german.

Este încheierea dela Meistersinger von Nürnberg.

E deviza dela Bayreuth.

Hitlerismul întrevăzut cu decenii înainte.

Ce este muzica?

„Muzica este unul din produsele cele mai delicate ale spiritului uman. In profunzimile

inteligenței sale, omul posedă un simț special, simțul estetic, prin care percepe arta; muzica este unul din mijloacele de a pune acest simț în vibrație.

„Dincolo de simțul auzului de o delicateță minunată, care analizează sunetele, care percepe diferența lor de intensitate, de timbru și natură, există în circonvoluțiunile creierului, un simț misterios, care descoperă cu totul altceva.

Muzica începe unde cuvântul sfârșește.

Ne face să descoperim în noi ascunzișuri nebănuite. Ne dă stări sufletești pe care cuvântul nu le-ar putea exprima.

Propun organizatorilor „Pro Arte“, cărora le datoresc sugestia de a mă fi apropiat de Saint Saëns, la 9 Octombrie 1935, să comemoreze o sută de ani dela nașterea lui.

Acea credință, pe care a cântat-o și Saint Saëns în „La foi“ de Brioux în „Ars gallica“ s'o injectăm compozitorilor noștri.

Vom înlătura neîncrederea în noi, amintindu-le învățăturile acestui „Pontifex maximus“ al școalei franceze. Vom evoca lupta pe care Saint Saëns a dus-o cu prejudecățile timpului. Numele de compozitor francez alunga

pe atunci lumea, dela concerte. Iată dece vom repeta mereu :

Tineri muzicanți dacă vreți să fiți alții, rămâneți români.

Din timpul vostru. Din țara voastră.

Pătrunzând opera lui Saint Saëns și făcând tăcere nu numai în jurul vostru, dar și în voi luați aminte.

Studiați pe străini, fără să-i imitați.

Priviți natura veșnic izvor de frumos.

Nu căutați să fiți moderni, altfel îmbătrăniți prea curând.

Fiți voi înșiși!

Veți face artă modernă, pentru că sunteți tineri.

Veți face artă românească, pentru că sunteți români!

RICHARD WAGNER

Munca și apologia artei în „Maeștrii Cântăreți din Nürnberg”¹⁾

În memoria D-rului Ioan Cantacuzino

Era în ajunul Sfintei Marii.

Sunt cinci ani de-atunci.

De la Marienbad la Bayreuth drumul cu mașina se face în două ore. Cu greutate am găsit un bilet.

Se juca Maeștrii Cântăreți din Nürnberg.

M'am întors convins încă odată de cece un autor spunea: „Poate că din pricina Bayreuth-ului Germania și-a păstrat prestigiul după dezastrul războiului”.

Bayreuth-ul are pentru noi valoarea împărțășaniei în dimineța unei zile de luptă.

1) Textele în românește după eminenta traducere în metru original de Rudolf Steiner.

Omul și-ar putea împărți viața în cea înainte și în cea de după Bayreuth!

Acolo se proslăvește blândețea lui Parsifal și forța lui Siegfried.

E cucerirea prin dragoste nu prin violență. Vincent d'Indy spunea de Richard Wagner : Șef de orchestră, cântăreț, corist, mașinist și electrician. De un caracter sfințit până la așa punct încât se considera și el ca un preot al artei, însărcinat cu sfânta misiune de a-i celebra misterul.

„Wahn! Wahn! Ueheral! Wahn! Iluzia !

Tot ceea ce e realitate e iluzie și ce este iluzie e realitate. Dacă a trăi este o iluzie, a cânta comedia vieții este iluzia unei iluzii. La inaugurarea teatrului din Bayreuth, regii și prinții cari au alergat acolo, simțeau că unicul suveran era în acea zi un artist nenorocit, perseverent și inspirat. Suveranul care domnește vecinic. Celălalte stăpâniri sunt trecătoare. Geniile au darul să ne înalțe sufletele, către regiunile dragostei și ale frumosului. Către eternitate!

Opera „Maestrii Cântăreți“ este o nemuritoare lecție de artă.

Mă voi sili să redau apologia artei făcută de

muncă. S'a spus că muzica e bucuria săracului. Pentru a te emoționa de frumusețea florilor, spre a le prețui parfumul ce-l aspiți, nu este nevoie să fii botanist diplomat.

Repet într'una că ori câte necazuri ar fi lăsat Dumnezeu pe lumea aceasta, a lăsat muzica pentru alinarea lor. Maurice Baring o definea: Alături cu lumea, în ea și nu din ea, este o altă lume, lumea muzicii.

Înainte de Richard Wagner, Jean Paul spunea: *Muzică ești tu amurgul acestei vieți sau zorile altei vieți?*

Dacă în „Ring“ Wagner se ridică împotriva cercului de aur odios, care strânge umanitatea aservind-o și corupând-o prin strălucirea sa. Dacă acel cerc trebuie suprimat pentru a se ajunge la o civilizație superioară. Dacă Wagner ca și Nietzsche prin opera sa râvnește către națiunile energice, gata la acțiune.

Satira Maestrilor Cântăreți constituie o răzbunare a lui Wagner împotriva publicului și a criticilor timpului care incapabili de a-l pricepe, aveau totuși curajul de a-l ataca.

Wagner are un protector și un susținător: Liszt. Simbolizat prin figura luminoasă a *cis-marului-poet* Hans Sachs, care cu instinctu-i

sănătos, recunoaște scântela de geniu, a inovatorului:

*Vrut-ați cu reguli moarte
Talente noi să cântăriți?*

Cavalerul Stoltzing întrupează pe Wagner, Eva simbolizează arta, iar Beckmesser cu masca-i grotescă, încheagă publicul și criticii de pe atunci.

Totul este apologia primăverii, a talentului, a artei care țâșnește din izvorul nesecat al masselor populare. Aristocratul Walter nu poate să-și ia avânt decât cu sufragiul poporului. El e singurul creator al operei de artă. Artistul nu poate decât prinde și exprima creația inconștientă a poporului.

Hans Sachs ne-o spune:

*De-n artă căutați dreptate
nu judecați ușor.*

.

Să-i judece poporu — aș vrea!

.

„So lasst das Volk auch Richter sein“.

*Norod și artă rămân strânși uniți!
Așa gândesc, eu Sachs — s'o știți!*

„Dass Volk u. Kunst. gleich blüh' u. wachs,
„bestellt ihr so, mein ich, Hans Sachs.

Și totuși H. Sachs se plânge :

*Vecinic ghetete, așa mi-e sortit,
Să bat, să cos, necontenit !*

Wagner pune în gura poetului-cizmar re-
volta sa, indignarea, filozofia-i avansată, aspi-
rațiile și percepțele sale.

Ciobotarul apără artiștii originali în persoa-
na cavalerului Walter. Lovind cu ciocanul în
calapod pare că e un dirijor care-și mănuește
bagheta, dirijând o simfonie.

Cât de frumos se îmbină munca cu arta,
ne-o spune Hans Sachs, adresându-se grefie-
rului Beckmesser dându-i ghetetele:

*Un vîers isteț
Cu duh de preț
Ce trebue să-l înveți :
In cânt, ia act
Iți trebuie tact.
Grefiene de-ți lipsește
Cismarul ți-l ciocănește
Umblă vioi,*

*Ai ghetе noui
Ți le-am croit exact
Să calci în fine'n tact !*

Și ucenicul David spune:

Maestrul Sachs m'a învățat cismărie și poezie deodată.

Schumacherei und Poeterei:

*De'ntind o piele prinsă'n clește
De consonante și vocale îmi vorbește,
„Snurul“ în ceară de-l răsucesc,
Eu tot la „rime“ mă gândesc!
De'n toc bat ținte
Când mici, când mari,
Imi vin rime'n minte
Când surde, când tare !
Cu calup și cunea
Vezi, școala nu-i grea.*

Și apoi :

*Cu clei lipești și-apoi țintuești
Cu-o „rimă“ reușită,
Și „strofa“-i pingelită !*

Intră maestrul în scenă și Kothner face apelul :

Azi sfatul breslei ținând adunarea,
Meșteri primit'ați cu toți o chemare!

Mă gândesc la poetul-ciobotar al nostru! Niculuță, dintr'un târg cu mine care a scris volumul „Spre țărmul dreptății“ (poeziile unui muncitor) cu motto:

*„Să ne 'nfrățim noroade !
„Să ne 'nfrățim !
„Pământul în sine pare-a plânge
„Că-l tot udăm cu lacrimi
„Și-l tot pătăm cu sânge.*

Când Beckmesser spune:

*De când cizmaru-i mare poet
La ghețe, vai, o constat cu regret !
Mă strâng de mor,
Vai, bietul picior !*

Hans Sachs începe să bată calapoade dar gândurile îl fură:

*Ce pot să-ți spun eu drag mălin?
Sunt doar un biet cizmar meschin !
Dar dacă un îngeraș
La fel și el breslaș,
Mi-ar spune cizmele să le las
Să urc la el sus în Parnas,*

Și ajuns în aer atunci privesc,
Intreg pământul omenesc,
Și nu regret
Că-s doar un biet
Meșter, ciobotar — poet.

Hans Sachs ein Schumacher u. Poet dazu.
Același lucru îl spune și Gh. Topârceanu:

Sărman cizmar !
Ce demon te-a ursit să stai,
Pe tripiedul tău barbar
In noaptea tainică de Mai !

Când Regele Ferdinand a ciocnit un pahar
de vin cu un cizmar i-a spus : *Căutați tot-
deauna ca talpa să fie bună!*

Maestrii cântăreți, ne impresionează prin
culoare, verdeață, belșug, varietate și îndrăz-
neală.

Primăvăratecele aspecte, le-am simțit mai
mult la Salzburg, sub vraja baghetei lui Tosca-
nini.

Iată defilarea corporațiilor, pe pajiștea verde
de lângă Pegnitz. Breslașii vin pe rând purtând
embleme diferite. Ucenicii în haine de sărbă-
toare.

Cismarii : *Sfinte Krispin*

Te slăvim !

Ce strașnic exemplar

Ast meșter ciobotar !

Croitorii : *In Nürnbergu 'ncercuit*

De oastea Turcilor,

De foame lume-ar fi murit,

Dacă un meșter croitor,

Nu-i sărea în ajutor.

Brutarii : *Pâine brutare de nu ne dai*

Ne prinde moartea'n ghiară.

Ca și Cerna, Hans Sachs face apologia lui
April:

Iar zeul dragostei, April,

Din două guri făcea o floare

Și fie-care sărutare

O salută din crengi, cu-n tril !

Hans Sachs spune :

E-un vers cântat d-April !

Dar vine, vai și iarna-apoi

Și-n viață bucuria

Ți-o șterge căsnicia.

*Copii, afaceri, griji, nevoi !
Cel ce-este-atunci încă 'n stare
Să cânte cu ardoare,
Vezi, Mester e numit !*

Apoteoza dela sfârșitul piesii, când Wagner ilustrează momentul, prin combinații contrapunctice unice în istoria literaturii muzicale a celor trei motive: măștrilor, corporațiilor și dragostei. Fuziunea artei savante dar rutinare a bătrânului maestru, cu arta mai nouă, mai spontană, inspirată din dragoste a cavalerului von Stolzing!

O spune Hans Sachs lui Walter:

*Pe măștrii nu-i disprețui !
Respectă arta lor !
Căci fără ei, azi tu n'ai fi
Ales și 'nvingător !*

Iar poporul recunoscător face apologia lui Hans Sachs strigând:

*Sachs! Sachs! Slavă lui Hans Sachs
Heil Sachs ! Hans Sachs !*

De ce am închinat această mică încercare d-rului Ioan Cantacuzino pe care-l întâlnim

la Bayreuth? El era împletirea științei, artei și bunătații. *Orice știință începe prin a fi filozofie și termină prin a fi artă.*

Am găsit încă un prilej de a evidenția interpenetrațiunea între toate genurile de creațiune omenească.

Între artă și meșteșuguri nu sunt ziduri de nepătruns. „Meistersinger“ ne dau pilda îmbinării artei cu a muncii.

Apologia muncii de artiști și a artiștilor prin muncitori!

Hans Sachs, meșteșugarul poet trece prin viață fără să samene durere. Bland și milos pentru oameni. Dăruitor de bucurii. Slăvit ca un profet, ca un părinte. În aclamațiunile poporului.

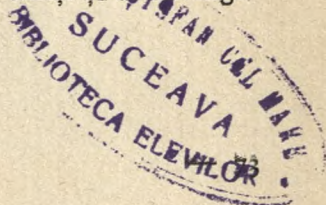
La el nu e preludiul morței.

Ca la Wotan și Tristan.

Sfârșitul ori cărui dor de a trăi.

Ci principiu de viață, de acțiune, de creațiune.

„Singen und Siegen“ Să cânti și să învingi!

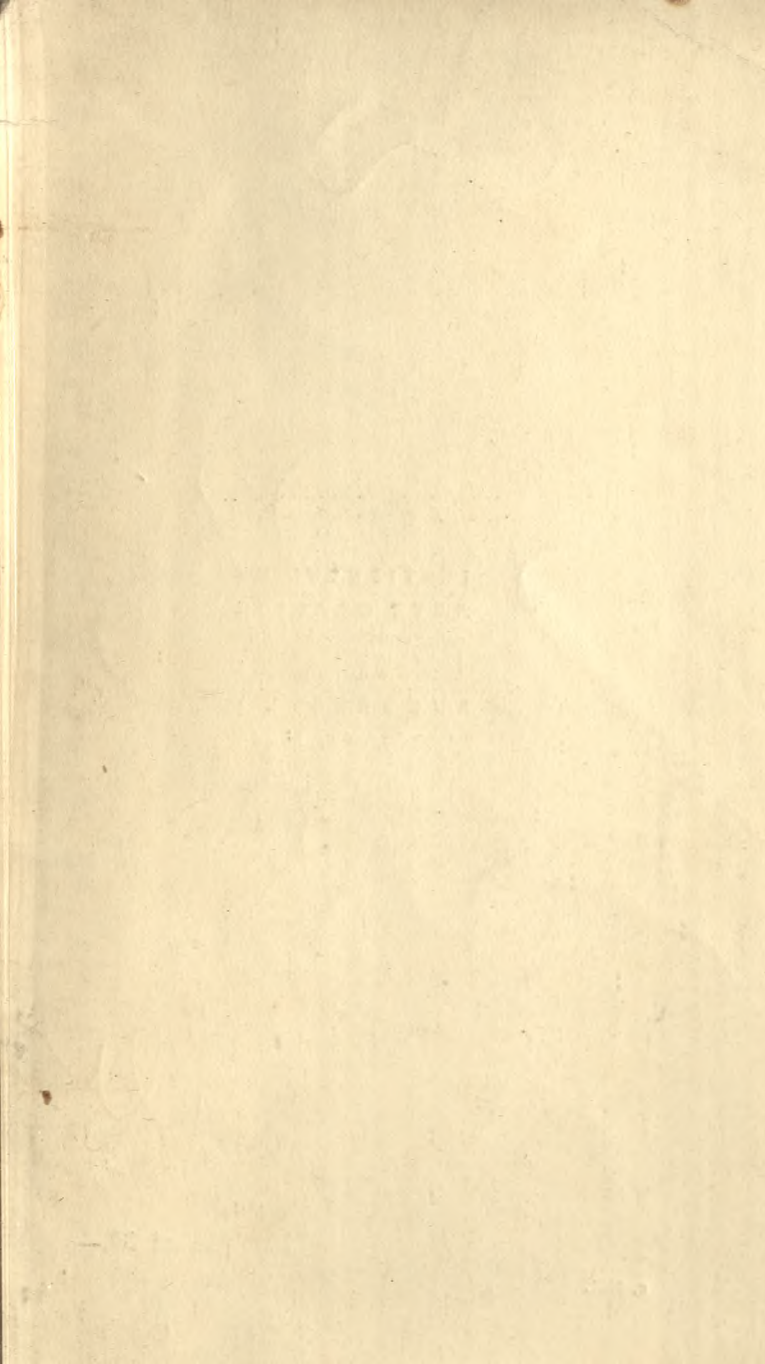

UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
JUL 10 1964

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Ludvig Van Beethoven	5
Fr. Chopin	17
George Enescu	29
W. A. Mozart	39
C. Saint Saëns	49
Richard Wagner	63

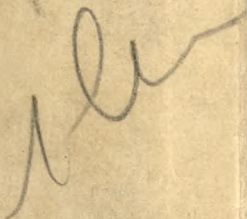
1871

INSTITUTUL DE
ARTE GRAFICE

UNIVERSUL

BUCUREȘTI, I
BREZOIANU, 23—25

Prețul Lei 30,—